

פרוטוקול מס' 384

מישיבת ועדת העבודה ביום ד' י"ז בחשוון תשל"ז - 10 בנובמבר 1976 בשעה 8.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:
 ש. ארבל - אלמוזלינו - יו"ר
 י. ז. א. אמיר
 ל. דיציאן
 י. דוניצקי (יו"ר)
 מ. ווטמן
 י. זיידל
 י. פהן
 מ. כאן
 א. לבנבראון
 ד. לוי
 ח. שמעוני

מוזמנים:
 צ. בר-ניב
 נ. אורי
 י. ברק
 י. כפלאווי
 ח. קמיניץ
 א. אלפרט
 - נשיא בית-הדין לעבודה
 - משרד העבודה
 - משרד העבודה
 - משרד העבודה
 - נציג המעסיקים בבית-
 הדין לעבודה
 - נציג העובדים בבית-
 הדין לעבודה

יועץ משפטי לוועדה: י. אליאסוף

מזכיר הוועדה: י. נוריאל

רשמה: מ. הלנברג

סדר-היום: סקירה ודיון על נתי-הדין לעבודה בפעולתם, בתום שבע שנים לקיומם.

=====

היו"ר ש. ארבל - אלמנטל ענב: אנחנו חייבים להעמיד לרשותם של בתי-הדין את הכלים ואת האמצעים הדרושים כדי שיוכלו להתגבר על העומס. אני יודעת שמספר השופטים בבתי-הדין איננו מניח את הדעת, ביחוד בערים הגדולות, וזה בשעה שמספר העתירות הולך וגדל. אני יודעת שמספר השופטות קצת עלה.

אני חוזרת ומציינת בהערכה את פעולתם של בתי-הדין ומקווה שהם יעשו כמיטב יכולתם על מנת שנוכל להשיג את המטרות שהצבנו לפנינו עם הקמתם.

צ. בר-גיב: אין בדעתי לחלוק על דבריה של היושבת ראש אבל אם אסתכל ביקורתית על המצב, האמת היא בין הדברים שמעצרו ובין מה שלעתים מדברים בציבור. אני לא בא להעריך את פעולתם של בתי-הדין לעבודה והטיבה לכך ברורה - זה צריך להעשות על-ידי מישהו אחר. אגב, גורמים באוניברסיטאות מספר מחקרים על השפעתם של בתי-הדין לעבודה על יחס העבודה. המחקר האחרון נערך עכשיו באוניברסיטת תל-אביב. ד"ר שידום/ערך על השפעתם של בתי-הדין על יחסי העבודה. נערך גם מחקר על-ידי פרופסור מארצות-הברית, ונערכים מעקבים. דעות שונות הושמעו בכנס של עורכי-דין, שבו השתתף נציג משרד העבודה, הוא נתן הערכה ואני מניח שהדברים יובאו לידיעתכם.

אני מוגבל למסירת סקירה עובדתית אשר תוכל לשמש לכם להערכה. בסקירתי אציין גם את החולשות ואת הדברים הטעונים תיקון.

לא אתעכב על שלבי ההתארגנות אבל אני חייב לציין דבר שממנו אנחנו סובלים על היום. כאמור, בתי-הדין לעבודה הופעלו ב-1 בספטמבר 1969 וב-2 בספטמבר 1969 התחילו לזרום אליהם תביעות וזה נוסף ל-600 תביעות בגין עבירות על חוקי בטיחות בעבודה, שהועברו אל בתי-הדין לעבודה כחבילה מבתי-הדין הכלליים. היו אלה 600 תביעות שלא התחיל בהם דיון בערכאות הקודמות. השופטים הראשונים בבתי-הדין לעבודה התחילו לכהן בחודש יוני 1970. אם ארצה לדייק עלי לציין שמונח אמנם שני שופטים אבל אלה כיהנו קודם בבתי-דין לדין לביטוח לאומי והם המשיכו לדון בנושאים האלה. מונה שופט מיוחד לתל-אביב, מר גלעד, שהיה שופט בית-משפט השלום. כאן עלי להעיר, כי עברו הזמנים ששופטים הסכימו לעבור לבתי-הדין לעבודה. בפגישה הראשונה שכינסתי לאחר ההחלטה של ועדת המינויים הודעת שובתי-הדין לעבודה יושבים גם אחרי-הצהרים. היה בכך כדי להרחיב ונשארו ללא שופט במשך חצי שנה. השופטים הראשונים בבתי-הדין לעבודה התחילו לעבוד אחרי שנה זאת אומרת, שנתיים לאחר ההחלטה בדבר הקמת בתי-הדין. ברור שבמשך התקופה הזאת הצטבר פיגור רב וגם כשניתן היה להשתלט על היקף העבודה הרי על הפיגור לא ניתן למעשה להשתלט. בהמשך דברי אדגים זאת במספרים.

היקף העבודה בבתי-הדין הולך ועולה בדיספרופורציה לגידול בכוח האדם השכיר, שהוא הרקע לפעולה שלנו. לדוגמה: מספר התביעות בגלל שכר שלא שולם בסועד מגיע כיום ל-4248. זה מספר גדול משהיה בעבר. אלה תביעות שבעבר לא הגיעו לדיון, לא הגיעו למימוש, כי לא היה כדאי להזדקק לעורך-דין ביחס לתביעות כאלה כאשר מדובר בהוצאות גדולות. אלה הן תביעות על זכויות שלא מומשו.

בסקירה מסויימת מצאנו שרוב העובדים בארץ, העניינים שלהם מוסדרים על-ידי הסדרים קיבוציים אבל אותם 15% שאינם מיוצגים, הם אינם נהנים מפרי החוקים שחקקה הכנסת. נתקלנו במקרה של אשה שעבדה במשך חמש שנים ללא שבתות וללא חגים. נתקלנו בעובדים שרק אחרי שפוטרנו מסקום עבודתם התברר להם שיש להם זכות לחופשה שנתית. נתקלנו במקרים שעובדים לא ידעו דבר על צווי הרחבה. אלה הם העובדים, המהווים כ-15% מכלל העובדים, המזיינים את בתי-הדין לעבודה.

א. תוכנית

באמצעות מימון המדינה השונות מקבלות פתרון וקטן הנדון את השנה האחרונה שבה הוגשו כ-11 אלף תביעות לבתי-הדין האזוריים לעבודה, בהשוואה לכ-9000 תביעות בשנה שקדמה ולכ-8000 תביעות בשנת המעילות השנייה - את שנת הראשונה לפעילות איגודי מביא בחשבון לעצין זה כי היתה זו שנת הרצה. צדב, כדאי לדעת כי אבי מקש לעצין שאנחנו אמנם מדברים על 11 אלף תביעות אבל למעשה צריך לדבר על 10,000 תביעות, כי 1000 תביעות הם פרויקט של חוק ביטוח לאומי, עסקי נכות, שם יש אפשרות לבקש זכות לביטוח ממסד הכנסה אלא שיש צורך באישור של בית-הדין לעבודה. הוגשו כ-1000 תביעות מכדור זה. כגון שאין כאן תביעות ממושכות אבל ארגוני ותפעולית מדובר ב-1000 תיקים.

אם הייתי את הביטוח הלאומי, אצטין תופעה מעניינת בקשר לעסקי נכות. רק בשנה האחרונה הוגשו לית-הדיון הארצי כ-1000 ערעורים על החלטות של ועדות נכות וועדות רפואיות. אבי מרשה לעצמי לעצין, כי הדבר נאמר גם בפסק הדין, שאנחנו נתקלים במקרים שאנשים אשר קיבלו בזמנו קיצבת מעד, הקיצבה הזאת חדלה להשתלם להם בשל כך שהעצין נמצא בבירור. אנחנו הנאנו לכך שכל עוד אין החלטה טופית - מסד המעד ממשיך לשלם.

הזמנתי את מנהל השירותים הסוציאליים במסד המעד והגענו להסדר כי העובד הסוציאלי אשר טיפל באיש ימשיך ויילווה את האיש להשגת זכויותיו כנכה, כי הנעיה איננה משפטית בעיקרה אלא יש צורך בהשגת תעודות, אישורים ודו"חות. ואמנם, המצב בשטח זה קצת משתפר.

כאמור, במסך השנה האחרונה הוגשו, ואני מצטין עקשיר את המספר המדוייק, 11,253 תביעות. במסך השנה נתבררו 10,727 תביעות ונשארו ללא סיום 526 תביעות. אבי סבור שטבעי הוא שחלק מסויים לא מביע לכלל סיום במסך השנה. אם אבי אומר שבשנה האחרונה מימנו את הטיפול ב-10,727 תביעות לעומת 9,193 תביעות, הדי פירוש הדבר שטיפלנו בשנה האחרונה, בשנת תשל"ו, בלמעלה מ-1000 תיקים יותר מאשר בשנה שקדמה לה, אבל גם בשנת תשל"ה לא מימנו את הטיפול בכל התיקים שהיו בבתי-הדין והגיבנה של 526 תביעות זהו יפורל בהם לא נפתים גדילה זאת.

צקודה נוספת שוצרני לעצין בקשר להיקף בעיקר בעסקי ביטוח לאומי, שם חל שינוי בנושאים העומדים לדיון. בשנים הראשונות עמנו לדיון בעיקר שאלות מה היא תאונה עבודה, מהי רואים אירועים סטטיים, לא היצוניים, כגון: התקף לב, כתאונת עבודה. בשנים האחרונות קמן מספרם של נושאים אלה אבל צצו בעיות חדשות, וכבר הזכרתי את העצין של ביטוח נכות.

השבנו שבעיות הביטוח מפני אבטלה יעמיקו את בתי-הדין לעבודה - לא. הגמיון המשפטי הוכיח שחוקים שאינם מגיעים לבירור בבתי-הדין לעבודה, אין פירוש הדבר שאין בעיות אלא האמת היא שברוב המקרים הציבור איננו מודע לבעיות. איננו בטוח כלל אם חוק ביטוח מפני אבטלה איננו מעורר בעיות ואיננו מעלה שאלות אבל סביר יותר להניח שטוח בשלה התודעה בדבר מימוש הזכויות, ובכך יש לנו בסיון בכמה וכמה ענפים. יכול גם להיות שהמינה לתופעה זו בעוצה במבנה החוק. יש חוקים אשר נבדקים על החלטות אדמיניסטרטיביות, וזה הסצב גם במקרה של ביטוח מפני אבטלה וביטוח נכות, והעצמיים שאפשר להביאם לפני בית-הדין מעטים ביותר. בארצות אירופה, לדוגמה, ביטוח מפני אבטלה מעטיק את בתי-המשפט לא פחות מתאונות עבודה, כי הפרובלמטיקה לא פחות מורכבת.

אשר להתפלגותם של הנושאים המניעים לבתי-הדין לעבודה. התביעות בניין הלנת שכר, שמספרן בשנת תשל"א היה כ-2,400, שמסדונו על שחר עז 3000 לירות, הניעו לכ-3,250 בשנת תשל"ו.

צ. בר-ניב:

בשנת תשל"א הסתיים הבירור ב-2,320 תביעות כאלה ובשנת תשל"ו - נכ-3,220 תביעות. בקרוב יובא לפניכם תיקון, אחרי שנציע להעלות במידה ניכרת את הסכום של 3000 לירות, ותינתן גם סמכות לרשמים. בהזדמנות זו אני מוצא חובה נעימה לתת מחמאה לאינטנציה של הרשמים. כיום יש לרשמים סמכות משפטית, לאחר שבעבר היתה להם סמכות אדמיניסטרטיבית, והם הוכיחו את עצמם. מוצע עכשיו להגדיל את סמכותם כדי שהעניינים יקבלו טיפול יותר מהיר.

אני מבקש להדגיש שאין כמעט התדיינות בין עובדים ומעבידים, ביחסי הפרט, כל זמן שקיימים יחסי עובד ומעביד. זה נתון שמצאתי בבית המשפט הפדרלי בגרמניה. 43% של התביעות שם הם כאשר נגמרים ומסתיימים יחסי עובד ומעביד. אני מרשה לעצמי לצטט את נשיא בית-הדין הפדרלי בגרמניה שאמר, שההנחה שעובד מספיק מוגן עד שיעז להגיש תביעה נגד מעבידו, בזמן שיש ביניהם יחסים של עובד ומעביד, איננה נכונה. התביעות השונות מוגשות תמיד לאחר פיטורין, ואז הן מוגשות כחבילה עם הגיבנת שצמחה עליה.

במסגרת של סכסוך היחיד לא חלה עליה גדולה במספר התביעות שהוגשו בין שנת תשל"א לשנת תשל"ו. לעומת זה חלה עליה עצומה במה שנוגע לביטוח הלאומי, מ-835 תביעות בשנת תשל"א ל-2,840 תביעות בשנת תשל"ו. נכון שמספר זה צריך להוריד 1000 תביעות שבמסגרת משרד הסעד, אבל עדיין יש עליה גדולה בהשוואה לשנת תשל"א, שלדעתי נובעת מענפי ביטוח חיים.

מה המצב בסכסוכים הקיבוציים? מספר התביעות בשנת תשל"א היה 17 ובשנת תשל"ו - 45. מראשית השנה הנוכחית יש אצלנו כבר 20 תביעות. בית-הדין לעבודה איבדו מתכונן לצצמו את עיסוקיו, אלא המציאות היא המכתיבה לו. כאשר מדובר בסכסוכים קיבוציים הרי מציאות זה משתקפת תוך שבועות.

אשר לתביעות עונשיות, תביעות בגלל עבירות על חוקי עבודה, בין אם מדובר בבטיחות או בדברים אחרים, מספרן בשנת תשל"א היה 1,600, כמוכן בצירוף הירוסה הגדולה שקיבלנו ויש להניח שמספר התביעות שהוגשו באותה שנה היה הרבה יותר קטן, ובשנת תשל"ו היה מספרן 945 והבירור נסתיים ב-941 מהן. בנצרת, לדוגמה, מוגשות בנושא זה תביעות במספר גדול יותר משמוגשות בירושלים ובבאר שבע. יחס זה מעורר שאלה.

מעניין לציין שמספר התביעות המוגשות בגלל עבירות על חוקים סוציאליים הוא אפס. כמעט שאין תביעות על עבדות ילדים, כמעט שאין תביעות על עבודת נשים בניגוד לחוק. אני חושב שלא היתה אפילו תביעה אחת בקשר לחוק שעות נוספות. העובדה שאין נגישים כמעט תביעות על הפרת חוקי מגן של הכנסת כגון: שעות נוספות וחופשה שנתית משתקפת אחר-כך בתביעת הפרט. כאשר עובד עוזב את מקום עבודתו ומגיש תביעה על שעות נוספות שלא קיבל תמורתן שכר ועל חופשה שנתית שלא ניתנה לו, הוא מעסיק בכך את בית-הדין במשך ישיבות רבות וברוב המקרים בית-הדין דוחה את התביעות, כי במקרים כאלה חובת ההוכחה היא על העובד ובית-הדין איבדו מסתפק באסירה: קיפחו אותי.

עלי להפנות תשומת לבכם למצב עגום הקיים בארץ. לכאורה, לפי חוק שעות עבודה, יש לנהל רישום על שעות העבודה. לכאורה, לפי חוק הגנת השכר, צריך לתת לעובד אישור על מה שמגיע לו. הגיע הזמן לעשות אצלנו מה שנעשה בארצות שאינן נחשבות למתקדמות, בין שאלה ארצות אמריקה הדרומית או ארצות אירופה השמרנית, כדי שיהיה פנקס כולל שבו יצויינו פרטים בקשר לשעות העבודה ובקשר לשכר.

בית-הדין:

היו לפניו כפרה של בחור ערבי שעבד
במסגרת כרמלה מניח בבוקר עז שעה
שמונה בלילה, לך במסוץ, וכאשר נאסע הוכח לפסוק לו תשלום עבור שעות
הנשפות לא היתה מצד הבעלים תחשבה שהוא צנעם עבד שעות גורמפות אלא
הם ייקשו שיוכיה כמה שעות גורמפות הוא עבד, ולבחור לא היו כל גתונים.
בית-הדין לא פסק.

בית-הדין: מה כוונתך לפנסק?

המפגינים:

המפגינים מנהלים כיום רישומים שונים.
יכול להיות פקט או כרטיס לכל עובד בציון
שכרו, שעות עבודתו הרגילות והשעות הנזמפות וכאשר הדברים יגיעו לדין
ההתייבות תהיה הרבה יותר סצרה והבידורים יותר פשוטים.

אשר למסמכים קיבוציים. מתוך כ-170
הליכים שהיו בשנים תשל"ג-תשל"ו, 31 היו פניות בדבר פירוש של הסכם
קבוצי. אני חייב לציין תופעה ישראלית וחברי מחוץ-לארץ מציינים אותה
לשוב, שפניות לפירוש באו ברוב המקרים מצד ארגוני העובדים. אנצ, דוב
הפניות נגעו למסמך הציבורי ומיעוטם למסמך התעשייה הפרטית. מספר
הפניות לצורכי מניעה היה 137. מענין לציין שרק ב-31 מקרים ניתן
צו מניעה. ללמדכם שצורכי מניעה לא ניתנים בדבר המובן מאליה. לא בכל
מקרה שיש בקשה לכך אמנם ניתן צו מניעה. ב-106 מקרים סרב בית-הדין
לחת צו מניעה. אני מעדין שלפתות במחצית ממספר המקרים, עצם הגשת
המניעה מביאה את הצדדים להתיישב ולדבר, וזה אחוז ניכר למדי. היתה,
למשל, תביעה של איגוד פועלי הבנין בגד מרכז הקבלנים בקשר להסכם
קיבוצי.

היות ויש פרוצדורה שלפני שמתדיינים צריך
להביא מסמכים מה גורם האחד ומה גורם השני, מתברר לעתים קרובות שאפשר
לצמצם את הפער ואז אין צורך להמשיך ולהתדיין. מקרים אלה מהווים
חלק נכבד מאותן תביעות שהוגשו אבל לא העסיקו את בית-הדין.

יש ונשמעות טענות שצורכי בית-הדין מופרים.
בסך הכול היו שלושה מקרים שצורכים לא כוודו ולגבי שניים מהם לא באה
מלונתה מצד בית-הדין. לדעת, יש פה בעיה שעל אנשי המעשה לתת עליה את
הדעת. קיים פגם יסודי בכל עקיפה של צורכי מניעה. התרופה לאי-קיום צו
היא החלטה בדבר כזיון של בית-המשפט. בעצמינים מסחריים המצב הוא פשוט,
לדוגמה: ציון על דאובן לא למכור את התמונה והוא סכר אותה - זה ענין
שבין דאובן ובין שמעון ואחד מהם יפנה לבית-המשפט. ביחסי עבודה זה לא
יחכן. כאשר לא מקיימים את הצו פירוש הדבר שאבא חזר אל אמא וממשיכים
לעבוד וכל זאת דוצים שהמפעל יפיע את בית-הדין שיופיע כמאשים ויקנום
את הטרדה. עצם העובדה שמאלצים את המפעל, אחרי שהעצמינים סודרו, להתחיל
הנליכים בגד העובדים, זה לא סביר. ברור שהנזק ישנו, כי זה משמש תקדים
דע לפעולתם הבאה. המשק נשאר לפעם הבאה ואז כבר מאוחר. בענין-זה יש
לחת את הדעת אין לעשות מהתששין או המעביד צריך להיות תובע כשהדברים
כבר הסתדרו. פעם הבאתי לכך שהיועץ המשפטי לממשלה התערב. היה זה מקרה
חד-פעמי ובעל חשיבות מיוחדת.

בקרנה מענינת, שלה אני מייחס חשיבות
מיוחדת היא ענין הפשרות. במסוץ יחיד הגיעו הפשרות לכ-63% לעומת
56% בשנים הראשונות. יחד על כן, מנהל בתי-המשפט אמר לי כי בהשוואה
ארצית זה אחוז גדול למדי. ידוע, גם בעולם המערבי, שאחוז הפשרות בבתי-
הדין לעבודה גבוה יחסית ורואים זאת כמטרה. יש שופטים האומרים כי
במידה רבה יש כאן תרומה של צעיגי הציבור. לעומת זאת, אחוז הפשרות
קטן יחסית בעניני שכר מולן ושם הוא כ-46% בשנת תשל"ו בהשוואה לכ-51%
בשנת תשל"א, כשמדובר בשכר טעל ל-3000 לירות לחודש, וכ-42% בהשוואה
לכ-59% בשנת תשל"א, כשמדובר בהלנת שכר עד 3,000 לירות.

צ. ג. ג. ג.

בושותכם, אני מבקש להצביע על עוד שני מסמכים ולעמוד על בעיה המעסיקה אותנו. לפניכם לוח בו מדובר על מסך זמן הדיון. אציין לראשונה את הצדדים המובנים ואחר-כך אעבור לצדדים המדאיגים. אם מדובר על עניני שכר מולן, שהם בטמכותו של הוועד, אני שמח לציין שכ-80% מן התביעות הדיון בהן מסתיים תוך שלושה חודשים, כשהדיון ב-40% מהן מסתיים עד חודש וב-40% הנותרים - תוך חודשיים נוספים. לפיכך, 80% מן התביעות כפי שאמרת, הדיון בהן מסתיים תוך שלושה חודשים. מי שמצוי בענינים משפטיים מוכרח להתדרת שזה אחוז גבוה.

באזור תל-אביב, משלוח ההזמנה, החזרה והאישור הם ענין של עד כשלושה שבועות. החומר נשלח בדואר רשום, ואם אנחנו מציינים שיש וענינים מסתיימים תוך חודש, זה מפני שנותנים לתובע את ההזמנה והדבר מאפשר לסיים את התביעות תוך חודש ימים.

רק 1% של התביעות נדונות במשך למעלה משנה. אחוז זה איננו יכול לרדת ואפילו מספר הרשמים יהיה כמספר המתדיינים, והסיבות הן אובייקטיביות: אנשים חולים, עדים במצאים בחוץ-לארץ וכו'. אני הייתי מתעלם מאחוז זה. אולי אפשר להקטין את אחוז התביעות שהדיון בהן הוא עד ששה חודשים, אבל לא בהרבה.

ל. ג. ג. ג.

מה המצב במקרה של סכסוך קיבוצי. כאשר מדובר על סכסוך עבודה קיבוצי, זה מעבר

לסטאטיסטיקה.

יש הוראת קבע שמסכוכים קיבוציים נקבעים מעבר לתור ומעבר לשעות השיפוט.

ג. ג. ג. ג.

במה שנוגע לביטוח הלאומי, יש ענינים הנמשכים זמן רב ודווקא בערעורים אצלנו וזה לא חייב המציאות. חלק גדול הן תביעות שאפשר היה לסיימן מהר תוך דחיית התביעה אבל יש מקרים שנית-הדין מבקש חוות דעת צוספת מתוך הנחה שתוך כדי המשפט אפשר יהיה לראות את הקץ. יש אדם נפגע בתאונת עבודה. למוסד לביטוח לאומי יש חוות דעת של פרופסור שבה נאמר שאותו אדם בריא לחלוטין. לעומת זה, האיש מחזיק בידיו תעודה של רופא צעיר הסנוגדת לזו של הפרופסור. בבית-משפט רגיל היו דוחים את התביעה ואילו אנחנו מקיימים במקרים כאלה, לפעמים, חמש - שש ישיבות.

אנחנו הכנסנו חידוש וביטלנו את השיטה

הישנה, הקיימת בבתי-המשפט, שכל צד מביא חוות דעת רפואית. התוצר שביטוח זה היה אי-שוויון משווע. הביטוח הלאומי יכול היה להשיג חוות דעת מומחים ברמה שונה ובית-המשפט צריך היה לפסוק מי יותר מומחה. אנחנו קבענו פגלים של מומחים מטעם בית-הדין, שקיבלנו עליהם המלצה של המועצה הציבורית, ומהם אנחנו מקבלים כיום חוות דעת. בית-הדין מוזמן ומשלח המודת חוות הדעת. קבענו ככלל שאלה הם מנהלי מחלקות בבתי-חולים. נכון שבגלל חוות הדעת במשך הדיון בחודש או בחודשיים. כיום בית הדין קובע את העובדות וחות הדעת היא לפי נתונים קבועים.

קה מדאיג במשך זמן הדיון? לא מדאיגות אותי התביעות שהדיון בהן מסתיים תוך שלושה חודשים, גם לא אלה שהדיון בהן מסתיים תוך ששה חודשים, מדאיגים אותי 13% שהדיון בהם נמשך מעבר לשנה. זה לא מחוייב המציאות.

לפי החוק רשאי עובד להיות מירצג גם

על-ידי נציג הארגון. דבר זה מוכיח את עצמו מפני שנתביעות קטנות, ב-75% מן המקרים הצדדים טוענים לעצמם. השתדלתי להחזיר לתודעתם של הרשמים, לפנייהם נדונות התביעות הקטנות, לא לגרום לאנשים הרגשה של נחיתות בגלל אי-ידיעת הפרוצדורה. ב-14% של המקרים מופיעים עורכי-דין וב-11% - נציגי הארגונים. לצערי, אין ייצוג מקביל אצל המעבידים הקטנים.

בציגוי הארגוני, איך הם מתמודדים עם
עורך-הדין? הצד המני?

הינ'ר ש. ארגלי-אלמגור:

בהתנהגות של השופט.

הציגוי:

במקרים כאלה השופט צריך להיות ער
לעבודה שצד אחד איננו מיוצג על-ידי
עורך-דין. יתד על כן, עם הקמתם של בתי-הדין לעבודה התקיימו שבוועיים
של לימודים למזכירי איגודים מקצועיים. התקיימו שני מחזורים. מחזור
נוסף שתוכנן לא בוצע.

כפי שאמרת, יש בעיה עם המעביד הקטן.
באתי בדברים עם התאחדות בעלי מלאכה - התעשייה איננה מהווה בעיה - כי
בתי המלאכה והמסחר הזעיר מהווים בעיה. נעשים מאמצים להגיע להסדר
רומה גם עם התאחדות בעלי מלאכה וטוחרים.

בבתי-הדין הייצוג הוא אחד: בפני שופט
רק 50% טוענים לעצמם, 44% על-ידי עורך-דין ורק 5% על-ידי נציגי
הארגונים. לדעתי, טבעי ונכון שנציגי הארגונים מלווים את העובד דווקא
בתביעות הקטנות.

אשר לכוח אדם שיפוטי. אני חייב לומר
שבאיחור דב ואחרי הפיגורים מתמנה המספר הנכון של שופטים.

כמה?

הנציג:

אילו היו שואלים אותי אם יש צורך
בשופטים נוספים עכשיו, הייתי משיב
בשלילה. לפעמים צורך מוגזון עלול לסרב וללהכביד. אפילו חסר היום שופט
אחד בירושלים הרי המצב הוא לא רע. יחד עם זאת, בית-הדין בצצרת עוסד
לפני התמוטטות. בחודש דצמבר 1974 פורסמה הודעה שיש צורך בשופט אבל
עד היום אין שופט. מספר התביעות התלויות בצצרת מגיע ל-400.

מדוע אין שופט בצצרת?

הנציג:

נסינו אפילו לתפס שופט נוסף לחיפה
במקום לבצרת. אני חושב שקיימת בעיה
השנונה אחת: המעמד. בחוק אמנם מצויין שסי שמתמנה להיות שופט בבית-
הדין לעבודה - מעמדו כשופט בבית-משפט מחוזי, אבל אם מצייעים אנשים
שאינן להם כל סיכוי להיות אפילו שופטים בבית-משפט שלום, וזו המציאות,
אתם יכולים לתאר מה המצב. כשאני בא לדאוג מה היידע של המועמדים בנושאי
כלכלה, יחסי עבודה וכו', מתברר שאין על מה לדבר. בסופו של דבר נמצא
שאנחנו נשארים עם אלה שהם ג' מינוס ושאינן להם כל סיכוי להיות אפילו
שופטים בבית-משפט שלום. אני בא להציג בפניכם את חוסרת המצב, אם כי יתכן
שלא אתם המסוגרת לכן. מכל מקום, הוקם בית-דין ויש הודאות בחוק. אולי
מישהו יגיע למסקנה שבמצב הנוכחי אין אפשרות לקיים את בתי-הדין לעבודה.
אני אומר דברים אלה במלוא האחריות. הבוקר אמרתי שאם אמנם ימונה מישהו
שהוצע לי - אראה בכך חוסר אחריות.

אחרי הדברים החטורים שאמרת אני מנסה
לציין ההפתחות מעניינת ביותר. קיים גורם מכוון השתלמות לעורכי-דין.
הקודם הראשון, שנמשך חודשיים, היה בנושא של משפט עבודה. בהשתדלותי
הוא נפתח גם לנציגי ציבור משני הצדדים ולא רק לעורכי דיין. זו הייתה
פרצה עקרונית. בכל האוניברסיטאות משפט העבודה הפך למקצוע בחירה
והוא מבוקש מאד בקרב הסטודנטים.

הינ"ר ש. ארגלי-אלמנולוגו: מה מספר השופטות בבתי-הדין לעבודה?

צ. גר-ניב: בתקן יש 14 שופטים איזוריים ולמעשה יש 11. בתל-אביב, מתוך 8 שופטים בתקן יש 3 שופטות בפועל.

ת. גרשמן: אני חייב לציין שאין נציגי ציבור ערביים בירושלים. נאתי בדברים עם מזכיר מועצת הפועלים. אין גם מספר מספיק של נציגות ציבור, נשים.

צ. גר-ניב: הערבים בירושלים אינם אזורי המדינה.

ההתדיינות בין ערבים כתובעים ובין קבלנים היא תופעה שכיחה לסדי. בפני שצינת, גם מספר הנשים כנציגות ציבור הוא קטן ביותר.

י. גרמן: כמה שופטים יש בבית-הדין העליון?
צ. גר-ניב: 4. במשך רוב הזמן מספרם היה 2 כשלהרכב יש צורך ב-3.

הינ"ר ש. ארגלי-אלמנולוגו: אני סודה למר בר-ניב על סקירתו המעניינת והמאלפת.

א. אלמנולוגו: כראשית דברי אני מבקש להדגיש, שאין להבדיל בין נציגי הציבור באי-כח ההסתדרות לבין נציגי ציבור מטעם רשויות אחרות. ברוב המקרים אין הבדל הגובע בצליל ההשתלשלות הסטוריאלי. יש לציין לטובה את העובדה שנציגי הציבור מדייקים להשתתף בישיבות.

ת. קמיניץ: אני מייצג ארגון ואני מניח ששומה עלי להביע דעה על מסיון אשר הצטבר במשך שבע שנים.

הינ"ר ש. ארגלי-אלמנולוגו: כמה שנים אתה יושב כנציג ציבור?

ת. קמיניץ: למעשה מאז הקמתו של בית-הדין.

אני מבקש להביע, בשם הארגון וגם בשמי, הערכה רבה לפועלים של בתי-הדין לעבודה. מטבע הדברים, נשיא בית-הדין מתקשה לשבח את פעולתם של בתי-הדין. הדבר קשה גם לי, כי אני מכהן בבית-הדין, אבל כארגון אנחנו חייבים לציין שלאחר החריקות של השנים הראשונות בתי-הדין לעבודה הם כיום מוסד שקשה לחשוב איך אפשר היה בלעדיהם.

כמו בכל מקרה, עם החיוב צריך לציין גם את השלילה. התרשמתי בעבודתי שיש תביעות של האיש הקטן שהן מיותרות, מטרידות וגוזלות זמן, הן לא תביעות. יש ויושבים בבית-הדין ופוגשים באדם שפנה למעביד וגזחה, פנה למזכיר וגזחה, אבל תמיד יש עורך-דין אשר מגיע לאנשים כאלה ומוכן לייצג אותם. נתקלתי במקרים שעורכי-דין מייצגים מקרים כאלה ללא קבלת תשלום מראש. רצוני לומר בכך שעלינו להורות שיש תביעות רבות שאלמלא קיומם של בתי-הדין לעבודה לא היו נולדות כלל.

ח. קמ"ג

מכל מקום, אם סול התביעות הסורדניות והקטגוריות האלה הייתי צריך לשקול את הדברים החיוביים שבת-הדין לעבודה השילוב, אני חושב שהדבר היה כדאי.

אשר לסכסוכים קיבוציים. עם כל הכבוד וההערכה שיש לוועדת העבודה ולכנסת, אני סבור שלא ניתן לפתור את כל הבעיות באמצעות חקיקה. תמיד יש בעיות שהחיים מוכרחים לפתור אותן אבל אלמלא היו בת-הדין לעבודה החיים לא היו פותרים אותן בצורה מסודרת.

אני חבור שהשילוב של נציגי ציבור ושופטים מקצועיים אשר מאחדים ידע תיאורטי ונסיון, של אנשים שיש להם ותק ונסיון ביחסי עבודה, השילוב הזה, כשהוא בא על רקע של מציאות וחקיקה הוא טוב והפסיקה של בת-הדין לעבודה נותנת תדריך מצויין.

אולי בשנים הראשונות היו לנו פקפוקים, אבל כאשר רואים את התמונה הכללית בפתרון של סכסוכים שונים - לפעמים אנחנו יוצאים מעורבנו כדי לתת לאדם להעלות "קייז" שלו בתנאים שווים כמו הצד שכנגד - צריך לברך על הנעשה מפני שהסך-הכל הוא חיובי.

אשר ל"סחבת", ואינני בקיא בשאלות השונות הכרוכות בקושי שבהשגת שופטים. יש תביעות רבות אשר יכולות להתברר בדרך יותר קצרה. אני סבור שהרשמים הוכיחו את עצמם ביחס לסמכויות שהוענקו להם. אני שואל אם לא כדאי לצעוד עוד צעד קדימה ואולי להעניק להם סמכות נוספת, למשל בתחום של פיצויי פיטורין, בעיקר נוכח הנסיון שנצטבר ונתחם הפסיקה של בת-הדין.

למיכום: המספרים הסטטיסטיים אינם גרועים. אבל עינני הדין איננו עניין של סטטיסטיקה. אם ענינו של אדם נמשך שנה, אי-אפשר לשכנע אותו בכך שמקרים כאלה מהווים רק 5% מכלל המקרים.

אני חוזר ומציע לבחון את האפשרות בדבר הרחבת הסמכויות לרשמים ואולי למצוא הליך יותר קצר וקומפקטי לגבי בעיות של הביטוח הלאומי.

ח. נבט"ג

אני מצטרף לברכותיה של היושבת ראש לנשיא בית-הדין לעבודה ולנציגי הציבור. הייתי חבר הוועדה המשותפת אשר הכינה את החוק, יחד עם חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו. אני זוכר את הוויכוח שהתנהל בזמנו לא רק בין נציגי ציבור ולא רק מעל דפי העתונות אלא גם בין אנשי חוק, שופטים ועורכי-דין. אני זוכר את המחקרים שהביאו לפנינו שופטים, עד כמה הדבר שדון אז איננו בחוץ, מכורבל ועלול להפריע. כיום אנחנו יכולים לומר שהקמת בת-הדין לעבודה הוציאה את המדינה מהסכך שהיא עלולה היתה להכנס אליו אילו כל הנושאים היו צריכים להיות מובאים לפני בת-המשפט הרגילים. אני גם יודע שחלה התקדמות זיכרת מאז הקמתם של בת-הדין ועד היום, גם מבחינת בירור התביעות ושיפורים שהוכנסו בתקופת ההרצה וגם מבחינת הפיגורציה, שהיבנו עדים להם בשנים הראשונות, וחיטול הפיגורציה.

בפני אם אינני טועה, באחד מהסעיפים שבחוק יש חלוקה מה יכול להיות/שופט כדן יחיד, ומה יש חובה להביא בפני הרכב של שלושה. מדובר בו גם על מותב ומותב הוא שופט ושני נציגי ציבור. האם הסטרוקטורה של המותבים היא לפי התמחות?

אנחנו יודעים על נסיונם של נציגי הציבור להביא לבית-המשפט גם מנסיון החיים ולא רק מן האוניברסיטאות. האם יש הגדלים בין הוראריאציות השונות, בין פסקי דין של שופט כדן יחיד ובין פסקי דין של הרכב מלא.

מה היא ההשפעה של נציגי הציבור על פסק-הדין?

ה. ורסטמן:

האם היו מקרים ששופט היה במיעוט?
אני זוכר שבזמנו התנהל בוועדה ויכוח
חריף אם צריך לחתום על פסק הדין. עמדנו אז בתורף על כך שנציגי הציבור
לא יחתמו על פסק הדין.

אני מבקש שבית-הדין העליון ונציגי
הציבור יתנו דעתם מה חסר כדי שבית-הדין יהיה גורם מכריע בסכסוכי
עבודה.

ה. זינגר:

גם אני מצטרף לברכות הן להקמתם של
בתי-הדין והן לנשיא בית-הדין ולנציגי
הציבור. העובדה ששני הצדדים, גם מד אלפרט וגם מד קמיניץ, השתתפו
הערבות לבית-הדין, זו המחמאה הגדולה ביותר שיכולה להינתן לו.

אני מבין את שאלתו האחרונה של חבר-
הכנסת ורסטמן - האם קיימת אפשרות חוקית או החלטה אד-הוק של הכנסת
להעניק לבית-הדין לעבודה סמכויות יותר רחבות במקרה של סכסוכי עבודה.

אני מבקש לשאול כמה שאלות. הראשונה -
על היחסים בין בית-הדין לעבודה ובין בתי-דין רגילים ומוסדות ביקורת
ושיפוט בסדינה.

ועדת הביקורת המרכזית של ההסתדרות
עוסקת בנושא של קופות גמל. בנושא זה עוסק גם בית-הדין לעבודה. ניקח
מקרה שהוועדה של ההסתדרות מחליטה אלא שהאדם מבקש לערער והוא פונה
לבית-הדין לעבודה. האם בית-הדין לעבודה מתייחס לערעור שלו או שהוא
מפנה את האיש למוסדות הביקורת של ההסתדרות? לפני כחודש נתפרסם ברבים
פסק דין בענין ד"ר ברנר מול קרן הגימלאות. היה זה ערעור ללא נוכחות
של נציגות העובדים. האם מקובל בענין כזה, שהוא כבד ואולי יש בו
משום תקדים, שבית-הדין העליון פוסק בישיבה אחת ללא נוכחות הצדדים
או שמוטב לדחות את הישיבה.

היה גם פסק-דין בענין תשלום נזיקין
נגלל שגילה לא מוכרת בנמל אשדוד. מאוחר יותר התברר כי הקנס שולם
לא מכספי העובדים אלא מכספי המעביד. כשמוטל עונש מסויים, במקרה
של קנס, האם בפסק הדין לא נאמר מי צריך לשלמו? כי עלול לקרות שפסק
הדין יוניה אמנם אחד אבל הביצוע יהיה אחר.

האם קיימת אפשרות שנוכל לקבל סיכומים
בהתאם לנושאים? הייתי מודה על כך.

אשר לרמתם של נציגי העובדים והמעבידים.
בזמנו נקבעו רשימות. כל צד הגיש את הרשימה שלו. האם בחוק נקבעה
רמה מינימלית ביחס לנציגים בבית-הדין?

האם סתקיימים ימי עיון או השתלמויות
כדי להרחיב את השכלתם של הנוגעים בדבר בנושאים אקטואליים?

אני מעריך שבדרך כלל למעבידים יש
עורך-דין. לעומת זאת, העובד עומד בפני ברירה או לשלם לעורך-דין
או להשאיר את העבודה לנציגו. האם אי-אפשר לאמץ את הדרך שנקט בה
הביטוח הלאומי, שכל אדם אשר תובע - הביטוח הלאומי מעמיד לרשותו
עורך-דין.

הינ"ר ש. ארבל-אלמגל יונג: התובע יכול לקבל מעד משפטי.

ל. דינאני: זה יעוץ משפטי.

האם מי שהתחיל ללמד עורך-הדין למד כדי שיבנה להגנת פרטנר שווה רמה

ה. זינגל:

לעורך-הדין?

אין ספק שיש צורך בקיומו של בית-דין לעבודה, אולם מדוברו של סר בר-גיב

ה. זינגל:

התעוררו אצלי מספר ספקות. התופעה של סחבת ועיגולי דין בבתי-משפט רגילים חריפה ביותר ובוודאי שהיא חמורה פי כמה אם היא קיימת בבתי-הדין לעבודה ואפילו מדובר בסחבת קצרה. בבתי-הדין לעבודה נדונות תביעות קונקרטיות בנוגעות לפרנסתו של האדם ואם יש סחבת, זה חמור. אני שואל: מדוע קיימת סחבת בבתי-הדין לעבודה, ואני יודע שקיימת סחבת. יש תיקים שהדין בהם נמשך חודשים רבים.

בעיה אחרת שמטרידה אותי נוגעת לנציגי הציבור, המתחלפים מישיבה לישיבה. אני סבור שאם נציג ציבור מתחיל להשתתף בדיון בתיק מסויים, עליו להמשיך בכך עד לסיום הדיון. הוא צריך להתרשם מן העדויות ולא להסתפק בקריאת הפרוטוקולים והחומר שבתיק.

אני חולק על דעתו של סר בר-גיב בקשר לשופטים. אלה המשמשים כיום כשופטים טובים בבתי-הדין לעבודה לא היו מומחים בענייני עבודה. אני מכיר עורכי-דין שלא היה להם ידע בענייני עבודה והם התמחו בשטח זה. אחד השופטים בחיפה היה מומחה לתאונות דרכים וכיום הוא יושב בבית-הדין לעבודה בחיפה, והוא שופט מצוייין. בכלל, בחיפה התברכנו בשופטים טובים אבל צריך לזכור שהם לא נולדו כאלה, הם השתפשפו והתנסו ובדרך זו הגיעו למה שהגיעו. אם הרשמים כל כך טובים ויש להם ניסיון וידע, מדוע לא ימונו כשופטים? רשם שעבד במשך חמש שנים בבית-הדין לעבודה, חזקה עליו, לדעתי, שהוא מתאים להיות שופט.

אני מצטרף לדעתו של סר קמיניץ בדבר התביעות הקטנות, שיש ביניהן תביעות טורדניות. אני יודע שבכפרים הערביים ההסתדרות דואגת לכך שהנציג שלה יופיע תמיד בדיון בתביעות קטנות. מדוע לא תנהג כך גם מחוץ לכפרים הערביים?

ולאחרונה משאלה ובקשה: בדמה לי שמתוך 13 - 14 שופטים בבתי-הדין לעבודה אין שופט מבני עדות המזרח. אמרתי זאת גם לשר המשפטים.

השופט רבי מבאר שבע הוא מבני עדות המזרח.

ה. זינגל:

בין בני עדות המזרח יש אנשים מתאימים אשר יכולים למלא תפקיד של שופט. מקומם של בני עדות המזרח במערכת השפיטה לקוי ביותר, ואני מדבר על בתי-המשפט בכלל ועל בתי-הדין לעבודה במיוחד.

ה. זינגל:

אני סבור שיש משמעות, מעבר לצד של הצדק האבסולוטי, אשר באה לידי ביטוי בפסיקה של בתי-הדין לעבודה, מן הבחינה החברתית והאנושית, בחברה שלנו במיוחד, כי אנחנו מודעים לאטימות הביורוקרטית הקיימת בין אדם לשירותים השונים. אני שמח שבית-הדין לעבודה הצליח ליצור סגנון, ביחסים ובפסיקה, והגיע למעמד שעל דעת הכל יש להתברך בו.

ה. זינגל:

מכאן אני מגיע לנקודה ששמעתי אותה כנימה של ביקורת ואשר מהווה דבר שעלול להכשיל את הרעיון של בתי-הדין לעבודה, כאשר מדובר על מעמדם ויוקרתם של בתי-הדין, וזה בשעה שנושא העבודה צריך לעמוד בראש סולם העדיפויות ואילו כאן נוצר מצב שאנשים המכבדים את עצמם אומרים: לנושא הזה אני לא הולך.

1.11.76
האם כפופים מתוקק אנחנו לא יכולים להשפיע
שלשום של בית-הדין לעבודה יהיה לא רק
מעמד אלא גם תנאים מתאימים? אני מבין שמדובר על מעמד של שופט בית-
משפט חוזי. דבר זה, אילו היה קיים, היה מעלה את הירוקה ואת המעמד
של בית-הדין ושל השופטים בו.

מי סמנה את נציגי הציבור? האם יש דעות
אשר מציגת ובוחרת באנשים מתוך רשימה?

1.11.76
אני מבקש לשאול את מר בר-נר, נשיא
בית-הדין לעבודה, לפי הנמסר כי
או התרשמות, באיזה מידה פסקי דין של בית-הדין לעבודה, אשר היו בקשר
למסמכים עבודה, אמנם גרמו לחיסול המכסות והאם יש איזה שהוא יסוד
סטטיסטי שהיו הפרות בלתי-דיוניות של פסקי דין של בית-הדין לעבודה בקשר
למסמכים. אני שואל שאלה זו לאחר ששמעתי הערות שונות, השבוע, בקשר
להצעות אחדות, שאפילו פסקי דין של בית-הדין לעבודה אינם מבוצעים והם
אינם מתבצעים על-ידי אלה הנוגעים לענין.

היה לי הכבוד, עד שנבחרתי לכנסת, במשך
שלוש - ארבע שנים, להיות נציג ציבור בבית-הדין לעבודה. אני יכול לאשר
את דברי הנציגים. אם היו בעיות, הרי לרוב דווקא נציגי הציבור, משני
הצדדים, לחצו על שני הצדדים לסיים את הענין על-ידי פשרה.

נכון שיש בעיות, בעיקר בעניני הביטוח
הלאומי, שהטיפול בהם ממושך מאוד.

יחד עם זאת אני מוכרח לומר שלפעמים יש
לי הרגשה שלא כל נציג ציבור יכול לתרום לענין. ואני מבקש את סליחתם
של מר אלפרט ושל מר קמיניץ על שאני אומר דבר זה. יש בעיות רציניות
מאד, ומשמטות ועניינות, עד שלמי שאיננו משפטן קשה מאד לחוות דעה.
אם לדוגמה את הורעות הרפואיות. השאלות המתעוררות במקרה של חוות דעת
הן שונות ויש שניסוח השאלות ועצם העמדת השאלות יש בהן כבר גישה להכרעת
הענין. גלי לצרע באיש, במקרים כאלה אפשרויות ההתערבות של איש ציבור
שאיננו משפטן הן כמעט אפסיות. האם כבוד נשיא בית-הדין חושב שיש אפשרות
שמשמטיה מכוונת זה יורכב בית-הדין מנציגי ציבור אשר יכולים לתרום, כי
אחת אין מעם בישיבתם בבית-הדין והם מוכרחים לקבל באופן עיוור מה
שקובע השופט המקצועי.

1.11.76
אשתדל להשיב לפי סדר השאלות.
לחבר-הכנסת ורטמן: לפי החוק ניתנת אפשרות
של נרכב נוסאים לפי המותבים. אני רואה קושי בהתאמה של הדברים באגודים
קטנים, כי אז צריך לרכז מפני שאחדת יהיה יקר מאד אם ביום אחד נצטרך
באדבועה נרכבים שונים בהתאם לנושאים. מכל מקום, אתן דעתי לשאלה הארגונית
הזאת. זה נושא שארץ וצריך שייבדק.

אשר לנסיגתם של נציגי הציבור. מעיף 20
בתוך מכתבם כישורים לנציגי הציבור בבית-הדין הארצי. אני חייב לציין
הרפעה חידושים, שפעמיים היו חידושים. בהרכב הראשון היו הצעות בדבר
מפתחות שונים. בהרכב השני - מזכירים של ארגונים ארציים או פעילים
בקשר להיות נציגי ציבור. בבית-הדין הארצי הרמה גבוהה. פורמלית אין
לי מקום להתערב. ההסתדרות מגישה רשימה ולשכת התיאום מגישה רשימה.
ביקשתי והסכימו שיהיו גם נציגי מעבידים מן המעסיקים הפרטיים. נארו,
ברוב המקרים השיטה היא שכתוב: "לאחר התייעצות" אבל למעשה מגישים רשימה
וזהו. הכנתו שופט שרשם בית-הדין הארצי, לפני שהרשימה עוברת לאישור,
מבקש תולדות חיים של האנשים, מה התפקידים הציבוריים שמילא כל אחד
מהם וכו'. מוצאנו ספר בבחינת מיהו מי לגבי נציגי ציבור. הרשם נפגש
עם המועמדים ומעמיד אותם על המגבלות החלות עליהם, לפני שהם מקבלים
את התפקיד. יש מגבלה שאיש ציבור איננו יכול להיות פעיל בענין שהוא
תופיע בו.

שר המשפטים הוציא קבע נוהל לפיו גם
נציגי יוני המשפטים יגם נציגי שר העבודה

צ. בר-גיב:

עוברים על הרשימה.

האם הם יכולים לפסול?

מ. כהן:

הם אינם חייבים למנות. היה מקרה לא-
נעים של נציג מעבידים שהיו לו הרשעות

צ. בר-גיב:

בתחום הבנייה והוא לא מונה.

יש פרופורציה בין רמתם של נציגי הציבור
לבין רמתם של השופטים. אין ספק שרמה מסויימת של השופטים תמשוך רמה
מסויימת של נציגי ציבור. יש כאן שאלה של קורדנציה.

אשר להשפעתם של נציגי הציבור על פסקי
הדין. כשמדברים על שופט ועל נציגי ציבור, הרי הדבר תלוי גם בשופט
וגם בנציגי הציבור. אני מחלק את ההשפעה, לפחות תיאורטית. בבית-
הדין הארצי, כאשר שופט כותב טיוטה, הוא יודע שהוא החותם והקובע
היחיד. יש מקרים שטיוטה נכתבת מראש בלשון פחות חריפה, כי השופט
יודע שנציגי הציבור צריכים להסכים לנאמר. יש השפעה אילמת. גם בכנסת,
כאשר מועלית הצעה מסויימת, היא מוגשת כסחורה שעשויה להתקבל. אני שמח
סקרה לל להיות מספר פעמים בדעת מייעט ולו כדי לתת הרגשה שאין זה אסון
להיות במיעוט. קורה גם שנציגי ציבור הם במיעוט. לפני כשבוע ניתן פסק
דין ואחד מנציגי הציבור אמר שלא מעניין אותו אם זה חוק או לא חוק, לזאת
התוצאה איננה בכונה.

בסיום מחזור של השתלמות לשופטים ולנציגי
ציבור, שהתקיים בתל-אביב, הופיע עורך-דין שצייץ לשלילה את התופעה
שנציגי ציבור אינם מסתייגים במידה מספקת מפסקי דין. יש נציגי ציבור
אשר סבורים שלא יפה להסתייג. אני אומר שאין זו מצווה להסתייג אבל
גם אין בכך משום חרפה.

מה חסר בבתי-הדין כדי להשפיע יותר? לא
אתן לשאלה זו תשובה מלאה אלא אסתפק בתשובה אקדמאית. יש גבול אחד שהוא
אבסולוטי: הבחנה בין סכסוכים על אינטרסים ובין סכסוכים על זכויות.
כשמדברים על זכויות, גם שבירת כללי המשחק היא חלק מן הזכויות. מה
שמאפייץ את המציאות בארץ בתחום העבודה הוא שיש ניכור בין הכוח הריאלי
ובין הכוח הפורמלי. אתם תיקנתם את החוק וקבעתם שאם יש סכסוך עבודה
וועד העובדים עושה צרות, אם הוא רוצה לפנות לבית-הדין ולבקש פירוש של
ההסכם - הדרך סגורה בפניו והוא יכול רק להשתמש באמצעי השביתה או שביתת-
הדין מעביר את העניין למחוזי. כיום יש חוק שאם, לדוגמה, לפני כחודש
הופיעו מנהלי בנק לאומי ואמרו: אנחנו מנהלים מורשי חתימה ולא רוצים
לשבות, הופיע עורך-הדין ואמר: אתם לא מוסמכים. הם לא יכולים להיות
צד. העניין הועבר לבית המשפט המחוזי.

בהסכם קיבוצי, אם מעורבים רק שני פועלים,
האם הם מנועים?

מ. כהן:

אנחנו מנסים למנוע טשטוש בין סכסוך
קיבוצי וסכסוך אינדיבידואלי. המכוונת

צ. בר-גיב:

במפעל קובעות אם מדובר בסכסוך קיבוצי או בסכסוך אינדיבידואלי.
כפי שצינת, המצב כיום הוא שביתת-הדין לעבודה מעביר לבית-משפט
המחוזי. אם שואלים אותי אם קביעת עובדות ללא סכסוך מתיישבת בלי
רשות שיפוטית - בקנדה זה אפשרי. קביעת עובדות לא היתה, תיאורטית,
דבר שלא מתיישב עם בית-הדין לעבודה.

ג. ג. ג. ג. ג.

לחבר-הכנסת זיידל: בית-הדין, מכוח החוק, נתקל לפעמים בגיקורת על החלטות ועדת הביקורת המרכזית של ההסתדרות. קרה מקרה שפסלנו החלטה. קזסנו של מר. א. ז. יש הרבה לשנות את הוראות קופות הגמל, כדי לפתוח את הדרך לבית-הדין. את זה הוציאה ועדת הביקורת. הם שינו את התקנות. אינני יכול לבוא ונתלוננת על בצחנות בין מוסדות אלה ובין בית-הדין. לא נעים לגוף משפטיים החלטות שלו, אבל בית-הדין חייב לפעמים לעשות זאת ויש הכרח בכך.

לגבי פסק דין שניתן ללא נוכחות של נציג הצדדים. החוק אומר שאם נציג הציבור לא ניתן סיבה מדוע לא בא - בית הדין יכול לדון ולהחליט.

אשר לקנסות: אינני יודע ואינני צריך לדעת אם היה מקרה שמפעל שילם קנס שהוטל על עובד. זה לא ענינו של בית-הדין. יש בארץ חוק האוסר לערוך מגביות לתשלום קנס, אבל ללא מגבית, שאחרים ישלמו - זה מותר. לא נכון שבזמנו "אל-על" שילמה את הקנס. דאגנו שיהיו ניכויים מן השכר. דאגנו שיהיו ניכויים מן השכר במשך שלושה חודשים.

ימי עיון לנציגי ציבור: אני חייב להודות שלא נעשה מספיק. פתחנו בפניהם את המסגרת של הסכום להשתלמות לעורכי דין. בקודם האחרון שהתקיים בתל-אביב, מחצית המשתלמים היו נציגי ציבור. אני מנסה להביא לכך שכל שופט יקיים, אחת לחודשיים, מפגש עם נציגי הציבור לשם ניתוח פסקי הדין. מצליחים בכך בירושלים. אני לא מוכן לומר שאי-אפשר לשפר זאת.

אשר לסעד משפטי. אני לא הייתי מפנה מתדיינים לסעד משפטי, כי שם יש צורך שהמבקש את הסעד יוכיח שאין באפשרותו לשלם. אנחנו דואגים שמי שאיננו מיוצג - בית-הדין חייב להיות יותר פעיל לגבינו כדי למנוע תוצאה שתהיה פונקציה של ייצוג צד אחד בלבד.

מדוע עדיין יש סחבת? כאשר מדובר על תקופה של ששה חודשים, כל מי שמצוי בהליכים משפטיים אומר שזה סביר. כפי שאמרת, אחת מדאיגים 13% שהטיפול בהם נמשך מעל לששה חודשים. מכל מקום, יש טען ענין של ירושה. כיום אנחנו גומרים את המכסה השנתית. איך ניתן לשפר את ההליכים? אולי באמצעות שיפור של טכניקות. יחד עם זאת, הדברים הנוגעים גם בשופטים. יש שופטים שהפרופורציה של מה שהם מסיימים היא אחד לשלושה. אני חוזר ואומר שקיבלנו ירושה וחבילה ולא היו לנו כלים לחסל אותה.

אין מצב כזה שנציג ציבור אחד מתחיל לדון בצו שאם טוויים ואחר מחליף אותו בטרם נתקבלה החלטה. זה אסור לפי החוק וזה פסול. פסק-דין שניתן במקרה כזה יבוטל בערעור. גקודה שלילית ביחס לנציגי ציבור היא בכך שאם מתחילים בטיפול בתיק היום, אי-אפשר להמשיך בו לא מחר ולא מחרתיים והטיפול נדחה, אבל אין מחליפים את נציגי הציבור. יחד עם זאת, לפי החוק ולפי סדר הדין המתוקן, כששופט מקצועי חדל לכהן, מתייבה תלשתי כשופט, זה כשר למהדרין ואפשר להמשיך בדיון על סמך הפרוטוקולים.

לא עלה על דעתי לפסול שופטים. השאלה היא אם יש הכרח למנות אדם להיות שופט רק מפני שאין מישהו אחר. אני חושב שזה אסור.

העובדה שמישהו הוא רשם טוב עדיין איננה אומרת שהוא יכול להיות שופט טוב. יחד עם זאת אני רוצה לציין שתי שופטות בתל-אביב היו רשמות. אני יכול לתאר לעצמי רשמים מצויינים שהוצע להם להיות שופטים ולא הסכימו. אני מניח שחברי הכנסת אינם רוצים שישונו טען ענין של קידום בדרגה. הטובים רוצים להיות שופטי בית-משפט מחוזי. חלק ניכר מאלה שהציעו עצמם בשנת 1969 כשופטים אצלנו לא היו מתיימים זאת כיום. זו עובדה. בשנת 1969 שופטי בית-משפט השלום ראו בכך התקדמות ואילו כיום מוצעים אלה שאינם יכולים להיות שופטי שלום.

הבעיה של שופטי בית-הדין לעבודה איננה משכורת אלא כיצד הם נראים בחוץ ובמערכת.

א. בר-גיב:

זה גם ענין של שעות עבודה.

ח. קמינגיץ:

הייתי רוצה ששופט בבית-דין לעבודה יידע לקרוא מאזן ויתמצא קצת בכלכלה.

א. בר-גיב:

מה התרומה של בית-הדין במקרה של סכסוכים קיבוציים? בעוד כחודש יתפרסם מאמר חשוב מטעם אוניברסיטת תל-אביב, החוג ללימודי עבודה.

אשר להערותו של חבר-הכנסת דיציאן ביחס לנציגי הציבור. גם אלי פנו נציגי ציבור, בעיקר במה שנוגע לעניני הביטוח הלאומי, בטענה שהם מרגישים שאינם תורמים ואם אינם תורמים - הדבר גורם להם להיות מתוסכלים. לדעתי, צריך לבדוק נקודה זו

לא נכון לומר שבקרוב השופטים אינן בני עדות המזרח. השופט בבאר-שבע הוא מבני עדות המזרח. אין הרצוני להכנס לשאלת המפתח עדי. אבל מבקש להדגיש שלא היה מקרה שידעתי מראש מוצאו העדתי של שופט זה או אחר. לא ידעתי בזמנו, לדוגמה, אם השופט רבי בבאר-שבע הוא אחיו של פרופסור רבי או רבי אחר.

לענין מעמדם של השופטים האיזוריים: אינני יודע מי אשם אבל נדמה לי שזה ענין שלכם.

הינ"ר ש. ארבל-אלמוזלינג:

אני מודה מקרב לב, בשמי ובשם חברי הוועדה, למר בר-גיב על סקירתו ועל

תשובותיו המפורטות והעניניות.

אני מניחה שאחרי הדיון של היום התחזקה דעתם של חברי הוועדה כשם שהתחזקה דעתי עד כמה הקטתו של בית-הדין לעבודה היתה צעד מחוכם ונכון. יש להצטער על כך שעד היום יש כאלה שאינם משלימים עם קיומם של בתי-הדין האלה. נקווה שהעובדה שהם מוכיחים את עצמם תביא אנשים אלה למסקנה שהם חיוניים וחיוביים.

אין ספק כי מעמדם של השופטים בבתי-הדין לעבודה הוא חשוב ביותר למשיכת כוחות טובים ומעולים. נפנה מכאן לשר המשפטים ולשר העבודה כדי שיפעלו להעלאת מעמדם של השופטים כדי להקנות להם אותו מעמד שיש לשופטים בבתי-המשפט.

א. בר-גיב: זה ענין לוועדת הכספים ולא לשרים.

הינ"ר ש. ארבל-אלמוזלינג: נפנה לוועדת המשנה של ועדת הכספים, שבראשותו של חבר-הכנסת בדר, אשר מוסמכת

לדון ולהחליט בענין השופטים והדיונים ונבקש ממנה לעשות למען תנאי עבודתם, שכרם, הגימלאות וכו' של שופטי בתי-הדין לעבודה. אני אפנה בכתב ליושב-ראש ועדת המשנה.

אנחנו מבקשים ומעוניינים שבמערכת השיפוטית הזאת של בתי-הדין לעבודה יהיה חתך מגוון של האוכלוסייה. אני סבורה שבענין זה יש להפנות תשומת לב של ועדת המינויים. יחד עם זאת אינני רוצה שהגיוון יהיה, חלילה, על חשבון הרמה או שתהיה אפליה כזו או אחרת, אלא כאשר יש שניים או שלושה שופטים באותה רמה - שיהיה שיקול גם ביחס לבקודה זו.

הישיבה נועלה בשעה 15.11